

En enkelt genstand i ny og næ: kan det skade fostret?

For fire år siden publicerede Jones og Smith deres klassiske artikel ”Recognition of the fetal alcohol syndrome in early infancy”. I denne og to senere artikler beskrev de triaden af symptomer (hæmmet vækst, dysmorphic ansigtstræk og et dysfunktionelt centralnervesystem) hos børn, hvis mødre havde drukket massivt igennem graviditeten – symptomer, der nu er opført i ICD-10-CM under Q86.0 Fetal Alcohol Syndrome.

I dag er der bred enighed om, at eksponering til større mængder af alkohol er dårligt for fostret. I stedet er forskere interesserede i, hvorvidt prænatal eksponering til meget små mængder alkohol, ned til en genstand om ugen, er negativt associeret med kognitive og mentale outcomes i barndommen. Det centrale spørgsmål for forskere i er derfor, om der findes en sikker nedre grænse, under hvilken eksponering til alkohol ikke er negativt associeret med børnenes udvikling.

Forskere har indtil nu ikke været i stand til at konkludere entydigt. Mens nogle studier har påvist en negativ sammenhæng mellem eksponering til meget små mængder af alkohol og kognitiv og mental udvikling i barndommen, har andre forskere ikke været i stand til at påvise en sådan sammenhæng. Endnu andre har rapporteret en J-formet kurve, således at eksponering til små mængder af alkohol tilsyneladende har en beskyttende effekt på barnet.

Med dette som udgangspunkt besluttede vi os for at undersøge eksponering til meget små mængder alkohol på den ene side og adfærd og emotionelle outcomes hos syvårige børn på den anden side (*studie 1*). Dette blev gjort med udgangspunkt i data fra Bedre Sundhed for Mor og Barn (BSMB) og de danske registre. BSMB er en stor befolkningsundersøgelse, der har information om 100.000 gravide danske kvinder og deres børn. Vi besluttede at sammenligne børn til mødre, der rapporterede ikke at have drukket noget i graviditeten, med mødre, der havde drukket >0-5, >5-15, >15-45, >45-90 eller >90 genstande fordelt over hele graviditeten. I de statistiske analyser kontrollerede vi for moderens og faderens uddannelse, rygning, psykiatriske diagnoser samt moderens psykologiske velbefindende i graviditeten.

Resultaterne viste, at der overordnet set ikke kunne findes nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem alkoholeksponering og adfærds- og emotionel udvikling i syvårsalderen. Rent faktisk blev de mest gunstige udfald observeret for høj-eksponeringsgruppen (>90-gruppen), mens de dårligste udfald blev observeret for gruppen af børn til afholdende mødre (0-gruppen). Med andre ord: børnene til de mødre, der havde drukket mest, klarede sig bedst, mens børnene til kvinder, der ingenting havde drukket, klarede sig dårligst.

Da disse resultater ikke umiddelbart gav nogen mening

(blandt andet fordi resultaterne ikke afspejlede en lineær trend), blev det besluttet at se nærmere på baggrundskaraktistika for de enkelte grupper af kvinder (*studie 2*). Måske afspejlede resultaterne ikke eksponeringen til alkohol, men snarere forskelle i sociodemografiske og livsstilsvariable? Til denne artikel valgte vi en lidt anden kategorisering (0, >0-10, >10-30, >30-90, >90), hvilket dog ikke har betydning for resultaterne.

Det viste sig, at gruppen af afholdende kvinder (0 genstande i graviditeten) godt nok ingen alkohol havde drukket, men at de omvendt var dårligst uddannende, levede usundt, røg meget, dyrkede lidt motion, så masser af tv, havde tilbøjelighed til overvægt mv. Omvendt viste det sig, at de kvinder, der havde drukket mest (>90 genstande i graviditeten), faktisk var de mest veludannede, dyrkede motion, levede sundt, var normalvægtige mv.

I forlængelse heraf ville det have været meget interessant at se på forskelle mellem grupperne på forskellige psykologiske variable, som fx personlighed, IQ, tilknytning og social støtte. Desværre var sådanne data ikke tilgængelige.

Alt andet lige vil vi forvente en lille effekt af at være eksponeret til en lille mængde alkohol. Omvendt ser vi store forskelle grupperne imellem på baggrundvariablene – forskelle, der ikke i høj nok grad er kontrolleret for i de statistiske analyser, hverken i vores eller i andre forskeres undersøgelser. I studie 1 fandt vi at >90-gruppens børn klarede sig bedst, og at børnene til de afholdende mødre klarede sig dårligst. Tager man resultaterne fra studie 2 i betragtning, giver de måske alligevel vel god mening – nemlig at resultaterne afspejler forskellene i baggrundskaraktistika (og deres betydning for børnenes udvikling), snarere end eksponeringen til alkohol.

Referencer: Studie 1: Niclasen, J., Andersen, A.M.N., Teasdale, T.W., Strandberg-Larsen, K. (2014). Prenatal exposure to alcohol and gender differences on child mental health at age seven. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 68, 224-232. doi:10.1136/jech-2013-202956

Studie 2: Niclasen, J. (2014). Drinking or Not Drinking in Pregnancy: The Multiplicity of Confounding Influences. *Alcohol and Alcoholism*, 49(3), 349-55. doi: 10.1093/alcal/agt141.

Forfatter/kontakt: Janni Niclasen, cand.psych., ph.d. (Post Doc., Institut for Psykologi, Københavns Universitet) – janni.niclasen@psy.ku.dk.